

บทวิจารณ์หนังสือ

ขนาดป๋ : ความจริง ความทรงจำ ความเป็นพื้นถิ่น

วาทีต ธรรมเชื้อ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้เขียน : ชาคริต แก้วทันคำ

จำนวนหน้า : 142 หน้า

พิมพ์ครั้งที่ : 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

สำนักพิมพ์ : ตำนานัก

ราคา : 195 บาท

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

978-616-598-228-3

1. บทนำ

นวนิยายเรื่อง "ขนาดป๋" ของ ชาคริต แก้วทันคำ นักเขียนชาวแม่สอด จังหวัดตาก แต่ใช้ชีวิตเป็นชาวเกษตรกรอยู่ที่จังหวัดตรัง นวนิยายเรื่องนี้เล่าเรื่องรักสามเส้าระหว่างสองหนุ่มกับหนึ่งสาวที่เกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมอย่างไม่คาดคิดในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในนวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึง โข เนตร และราศรี ซึ่งมีความรักให้แก่กัน แต่กลับเกิดการฆาตกรรม เนื้อเรื่องเล่าเรื่องการสืบหาความจริงจาก "ปากคำ" ของตัวละครต่าง ๆ ทั้ง แม่ ราศรี โข เนตร ศรีนนท์ แม่หลวงน้อย และชายหนุ่มเกล้าผมจุกผู้สวมแต่กางเกงในลายอุลตราแมน ซึ่งแต่ตัวละครให้ปากคำที่แตกต่างกันไปชวนให้ผู้อ่านต้องคิดระแวงอยู่

เสมอว่า "ใครคือผู้เล่าความจริง" และ "ความจริงในเรื่องนี้มีจริงหรือไม่" นวนิยายเรื่องนี้จึงชวนให้ติดตามว่า "ปากคำของใครที่เป็นความจริง"

นวนิยายเรื่องนี้ประพันธ์ด้วยแนวสัจนิยมมหัศจรรย์ นักเขียนได้พยายามผสมผสานระหว่างความเชื่อลึกลับที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของคนพื้นถิ่นแม่สอด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย แม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นล้านนาผสมผสานกับวัฒนธรรมแบบพม่า รวมถึงการได้รับอิทธิพลจากรัฐไทยสมัยใหม่ จึงทำให้แม่สอดเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ยังดำรงชีวิตคตินิยมแบบเก่าและแบบสมัยใหม่ นวนิยายเรื่องนี้ทำให้เห็นภาพของเมืองแม่สอดที่เป็นพหุสังคมและวัฒนธรรม

นักเขียนได้ใช้อัตลักษณ์พื้นถิ่นแม่สอดทั้งภาษา ประเพณี จารีตและความเชื่อมานำเสนอผ่านโครงเรื่องหลัก คือ การสืบหาความจริงของการฆาตกรรมที่เกิดขึ้นในบ้านของราศี ในขณะที่สืบหาความจริง นักเขียนได้แทรกเรื่องลึกลับตามความเชื่อของชาวแม่สอดเข้าไปได้อย่างแนบเนียน จนกลายเป็นความจริงอีกชุดหนึ่งที่ น่าค้นหา ผู้อ่านจึงมีหลายสถานภาพในการอ่านนวนิยายเรื่องนี้ ได้แก่ ฐานะนักอ่าน ฐานะผู้ตัดสิน และฐานะผู้สืบหาความจริง จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้ น่าค้นหาและชวนติดตามเป็นอย่างยิ่ง

2. "ปากคำ" กับ "ความจริง"

นวนิยายเรื่อง "ฆาตป์" เปิดฉากด้วยเหตุการณ์ฆาตกรรมชายหนุ่มที่ชื่อว่า "เนตร" บนอกของเขาถูกมีดสั้นปักอยู่ลึ้มจมกองเลือดและเสียชีวิตในที่สุด ซึ่งเหตุการณ์นี้เองจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสืบหาความจริงจากปากคำของตัวละครต่าง ๆ ทั้ง โข ราศี เนตร แม่ของ โข และชายหนุ่มเกล้าผมจุกผู้สวมแต่กางเกงในลายอุลตราแมน ซึ่งตัวละครตัวก็ให้มุมมองความจริงของการฆาตกรรมนี้อย่างแตกต่างกันไป

นักอ่านนวนิยายอาจจะคุ้นเคยกับวิธีการเล่าเรื่องนี้ เพราะมีความคล้ายคลึงกับกลวิธีการเล่าเรื่องแบบรวดชมนอน ของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมท ที่ใช้ตัวละครต่าง ๆ เล่าเหตุการณ์ความจริงที่เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกันเรื่อง "ฆาตป์" นี้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเช่นเดียวกับราโชมอน กล่าวคือ เป็นกลวิธีที่ให้ตัวละครเล่าความจริงจากมุมมองของตนเอง

ผู้อ่านเป็นผู้ตัดสินว่า "ความจริงจากปากคำของผู้ใดเป็นความจริงของเรื่องเล่า" แต่ในเรื่อง "ฆาตม์" มีความแตกต่างไปจากราโชมอนประการหนึ่ง คือ การเล่าเรื่องแบบตบอดคำข้างกล่าวคือ นักเขียนให้ตัวละครแต่ละตัวนั้นเข้าใจเหตุการณ์เพียงน้อยเดียว และยังเข้าใจไปด้วยว่าความจริงในมุมมองของตนนั้นเป็นความจริงเพียงหนึ่งเดียว และเป็นความจริงที่ถูกต้องที่สุด ดังที่นักเขียนพรรณนาถึงการเสียชีวิตของเนตรจากปากคำของราสีไว้ว่า

...เอ่อ ฉันหยุดคิดเสียวินาทีก่อนตอบ ไม่มีค่ะ มันไม่ได้ปักอยู่ที่พื้น แต่ไปอยู่ในมือพี่สาวฉัน โขล็อกตัวเนตรไว้ได้ค่ะ แล้วพี่สาวฉันก็เอามีดสั้นปักอกเนตร ไม่รู้ทำไมถึงทำแบบนี้ ฉันไม่เข้าใจจริง ๆ ค่ะ (จากนั้นยกมือปิดหน้าร้องไห้ฮือ)...

(หน้า 103)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าเนตรถูกฆาตกรรมด้วยน้ำมือของพี่สาวต่างมารดาของเธอที่ชื่อว่า "ศรีนนท์" โดยความจริงชุดนี้ราสีเชื่อว่าเป็นความจริงของเธอที่ถูกต้องที่สุดจากการหยุดคิดและย้ำว่า "ไม่มีค่ะ" คือไม่มีมิดสั้นบนพื้นแต่กลับอยู่กับศรีนนท์ และฆาตกรจากมุมมองของราสี คือ "ศรีนนท์"

ในทางตรงข้าม โข ซึ่งเป็นคู่รักของราสีกลับมีท่าทีต่อฆาตกรที่ต่างออกไป กล่าวคือ โขกลับเล่าว่าฆาตกรที่แท้จริงนั้น คือ ตัวโขเองแต่เพราะเป็นการบงการของแม่ ดังบทบรรยายว่า

...โดยไม่ทันตั้งตัว แม่ก็จับข้อมือผมแน่นรามกับคีม ฟุงปลายมิดจะแทงอกนางโมรา เมฆสลัดมือกุม ดันร่างราสีเซกลง ไอ้เมฆยื่นอก้ามารับแทน มีดสั้นที่โจรป่าถือ มีมือเหี้ยมของคนบอกบทเป็นผู้ควม...

(หน้า 139)

จากปากคำของทั้งสองตัวละครนั้นทำให้เห็นได้ว่า ในเรื่องนี้มีความจริงอย่างน้อยที่สุด 2 ชุดความจริง คือ ความจริงชุดแรกที่กำลังถึงความจงใจตั้งใจฆ่าเพื่อให้เหยื่อเสียชีวิตอย่างน่าอนาถ ส่วนความจริงอีกชุดหนึ่งคือ การเสียชีวิตของเหยื่อเป็นเหตุสุดวิสัย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ผู้อ่านจึงต้องเลือกข้างว่าจะต้องเชื่อในความจริงชุดใด และความจริงนั้นจะนำไปสู่ฆาตกรตัวจริงได้อย่างไร กลวิธีการเขียนเช่นนี้ผู้อ่านจึงกลายเป็นตัวละครหนึ่งของนักเขียนไปโดยปริยาย กล่าวคือ นักเขียนสร้างความจริงหลายชุดเพื่อให้ผู้อ่านเลือกชุดความจริงนั้น และคล้อยตามไปกับความจริงที่นักเขียนเลือก จนกลายเป็นว่าผู้อ่านอยู่ในฐานะผู้พิพากษาของคดีนี้ ในฉากสุดท้ายของเรื่อง เนตรได้สารภาพความจริงกับพญามัจจุราชว่า

... ข้าใช้มีดสั้นแทงอกตัวเอง

ภูใช้มีดสั้นปักอกตัวเอง (จากนั้นก็ก้มศีรษะ ใช้หน้าผากโขกพื้น
ตึก ตึก)

(หน้า 142)

ท้ายที่สุดแล้ว ผู้อ่านก็เป็นเพียงตัวละครหนึ่งในฐานะพญามัจจุราช ที่มีหน้าที่พิพากษาความจริงของตัวละครในเรื่องทั้งหมด นับได้ว่ากลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านตกภายใต้มนต์สะกดแห่งลีลาการเขียนของนักเขียนได้อย่างแยบคาย

3. ความจริงของประวัติศาสตร์ความทรงจำของเมืองแม่สอด

เรื่อง "ชาติป" ใช้การเล่าเรื่องที่ผสมระหว่างประวัติศาสตร์ ความทรงจำและอัตลักษณ์พื้นถิ่นเข้ากันอย่างกลมกลืน สิ่งที่ที่น่าสนใจคือ กระบวนการเล่าเรื่องที่สลับสับเปลี่ยนไประหว่างประวัติศาสตร์ของแม่สอดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในขณะเดียวกันก็ใช้ความทรงจำของคนพื้นถิ่นที่บอกเล่าอารมณ์ความรู้ผ่านตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นให้เป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ด้วย ไม่เพียงเท่านั้น นักเขียนยังได้เก็บเอาอัตลักษณ์พื้นถิ่นของชาวแม่สอดมาแทรกเป็นฉากและบรรยากาศของเรื่องได้อย่างสนใจ

ความทรงจำอันความเจ็บปวดในประวัติศาสตร์นอกกระแสของเมืองแม่สอด ในเรื่องชาติปมหลายตอนด้วยกันที่นักเขียนใช้ประวัติศาสตร์นอกกระแสอย่างประวัติศาสตร์ ความทรงจำของคนพื้นถิ่นเข้ามาใช้เล่าเรื่องอย่างน่าสนใจ ในตอน *ข้อมูลเกี่ยวกับทายาท ทหารญี่ปุ่นที่เนตรได้รับ (1) และ (2)* กล่าวถึงเด็กที่เกิดมาท่ามกลางสงครามซึ่งมีลักษณะ เป็นลูกครึ่ง ความน่าสนใจอยู่ที่ลูกครึ่งเหล่านี้ต่างไปจากเด็กลูกครึ่งในพื้นที่อื่น เป็นเพราะ ทหารชาวญี่ปุ่นมีลูกกับชาวชาติพันธุ์ ดังที่นักเขียนได้บรรยายไว้ตอนหนึ่งว่า

...ผมลงพื้นที่ดอยสามหมื่น แม่ระมาด ได้ข่าวว่ามีทายาทของ
ทหารญี่ปุ่นหลงเหลืออยู่ที่นั่น เธอเป็นผู้หญิงตาดี ผิวขาว ผม
ถามว่าชาวแบบไหน ชาวเหมือนดอกมะลิ ตอนนั้นอยู่ในวัย
กลางคน คือคำบอกเล่าของเพื่อนบ้านคนหนึ่ง...

(หน้า 64)

และ

...ลูกของเธอจึงชื่อว่า "น่อเหย่ปุ" ในภาษาปกากะญอ หรือ
"เด็กหญิงญี่ปุ่น"

(หน้า 65)

แม้ว่าเด็กหญิงจะถือกำเนิดขึ้นในชนชาติปกากะญอแต่กลับเป็นเรื่องที่แปลก และแตกต่างไปจากผู้คนในชนชาติเดียวกัน รูปลักษณ์ภายนอกที่ต่างไปจากเด็กหญิงคนอื่น ก็สร้างความแปลกแยก และถูกเรียกขานให้แปลกออกไป ดังที่ได้เรียกว่า "เด็กหญิงญี่ปุ่น" ซึ่งเป็นการจัดจำแนกว่า เด็กคนนี้ไม่ใช่พวกพ้องของตน เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า มุมมองทาง ประวัติศาสตร์กระแสหลักไม่ได้เก็บอารมณ์ความรู้สึกถึงความแปลกแยกแตกต่างนี้เอาไว้ แต่ในวรรณกรรมท้องถิ่นเช่นนี้โดยเฉพาะนักเขียนที่เป็นคนพื้นถิ่นจะสามารถเก็บอารมณ์ ความรู้สึกเช่นนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งในเรื่องนี้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้เข้าใจถึงความ เป็นเด็กลูกครึ่งในยุคสงครามโลกที่ถูกทำให้แปลกแยก

ความแปลกแยกไม่เพียงแต่สร้างความเจ็บปวดให้เด็กลูกครึ่งเท่านั้นแต่ยังสร้าง บาดแผลอันปวดร้าวแก่หญิงผู้ให้กำเนิดด้วยเช่นกัน นักเขียนได้บรรยายถึงความตอนหนึ่งว่า

...ลมพัดมาวูบหนึ่ง ไบไม้สีน้ำตาลร่วงคว้าง เพื่อนบ้านคนนั้นดึง
ผมออกจากห้วงความคิด เธอเป็นผู้หญิงร้านในสายตาของ
ชาวบ้านเพียงคนเดียวที่แอบไปพัวพันกับทหารญี่ปุ่นจนตั้งท้อง...

(หน้า 65)

แม้ว่าในกฎเกณฑ์ความรักในโลกสมัยใหม่กล่าวไว้ว่า ความรักเป็นเรื่องของคน
สองคนและความรักนั้นก็ไร้พรหมแดน แต่ในโลกยุคสงคราม ความรักเป็นเรื่องของความ
ถูกต้องตามบรรทัดฐานของสังคม ในที่นี้คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในโลกยุคดังกล่าว

ความรักเกิดจากกรอบที่มีจากระเบียบทางสังคม เช่น ฐานะ ชนชาติ สีผิว
การศึกษา รวมไปถึงระดับ ชนชั้นทางสังคม นักเขียนพยายามชี้ให้เห็นถึงความปวดร้าว
ของหญิงสาวที่ไม่สามารถมีความรักอย่างอิสระตามความรู้สึกได้ แต่หญิงสาวในยุคนั้นต้องมี
ความรักในขนบจารีตที่ถูกต้อง มิฉะนั้นจะถูกตราได้ว่าเป็น "หญิงร่าน" ซึ่งในเรื่องนี้ทำให้
เห็นว่า เมื่อ "แม่ร่าน" "ลูกสาว" ย่อมชั่ว เช่นกัน จึงไม่แปลกที่ชาวบ้านจะเรียกลูกสาวของ
เธอว่า "เด็กหญิงญี่ปุ่น" ในภาษาปากกะอะญอ

ความเจ็บปวดนี้ถูกทำให้ลึ้ม อาจเป็นด้วยความอับอายในความอับยศที่คนพื้นถิ่น
มีลูกกับทหารญี่ปุ่นผู้เป็นตัวร้ายในประวัติศาสตร์สงคราม ในตอนที่ตัวละครหลักอย่างโซ
ไปลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่อง *คนแม่สอดที่แต่งงานกับทหารญี่ปุ่นสมัยสงครามโลก* นั้นนักเขียน
ได้บรรยายถึงความทรงจำของคนพื้นถิ่นที่มีต่อเรื่องราวนี้ไว้ว่า

...ชายคนขยับยืนนิ่วหน้า ทำท่าหนัก แล้วบอกว่า เคยได้ยินคนรุ่น
พ่อแม่เล่าให้ฟัง...แต่ไม่รู้จักบ้านว่าอยู่ไหน ผมกล่าวขอบคุณก่อน
จะลงจากรถแล้วเดินสำรวจร้านค้าริมถนน...

(หน้า 80-81)

นักเขียนได้เล่าเรื่องความทรงจำของคนแม่สอดที่มีต่อลูกครึ่งชาวญี่ปุ่นว่า
แม้กระทั่งคนแม่สอดสมัยใหม่ก็แทบจะไม่ทราบถึงเรื่องราวเกี่ยวกับลูกครึ่งชาวญี่ปุ่นในยุค

สงครามโลกเลย ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้ลืมเรื่องความเจ็บปวด แม้ว่าจะไม่มีความรุนแรงให้เห็นในเรื่องแต่บาดแผลของความปวดร้าวทางจิตใจก็น่าจะมากพอที่จะทำให้คนพินถิ่นพยายามลบเลือนความทรงจำนี้ ซึ่งอาจทำได้ด้วย "การไม่เล่า" "การเลือกเล่าบางส่วน" "การบิดเบือนเรื่องเล่า" และ "การสร้างเรื่องเล่าใหม่โดยใช้เค้าเรื่องเดิม" ซึ่งในกรณีอาจเป็นไปได้ว่าเรื่องราวความทรงจำเกี่ยวกับลูกครึ่งญี่ปุ่นยุคสงครามโลกกลายเป็นเรื่องที่ไม่อยากเล่าและเรื่องห้ามเล่า จึงทำให้กลายเป็นเรื่องเล่าที่ถูกลืมไปในที่สุด แม้กระทั่งตอนท้ายของเรื่องคำถามวิจัยที่โซซึ่งเป็นตัวละครเอกไปตามหากลับไม่ได้คำตอบใดกลับมาเลย ย่อมแสดงให้เห็นว่า "เรื่องเล่าเรื่องนี้ถูกทำให้ลืม"

อย่างไรก็ตามนั้น นักเขียนไปปูเรื่องเกี่ยวกับความทรงจำอันเจ็บปวด แต่เมื่ออ่านไปตลอดทั้งเรื่องแล้วกลับไม่พบการเรียกร้อง หรือตั้งคำถามกับความทรงจำดังกล่าว ในการเล่าเรื่องของนักเขียนเป็นเพียงการชี้ประเด็นเพื่อให้เห็นว่า เรื่องเล่าชุดเด็กลูกครึ่งชาวญี่ปุ่นยุคสงครามโลกนั้น "มีจริง" แต่กลายเป็นเรื่องที่ถูกทำให้ลืมเลือนไป แม้ในตอนท้ายปมขัดแย้งในเรื่องคลี่คลายลง แต่คำถามเกี่ยวกับความทรงจำอันเจ็บปวดนี้ก็กลับไม่ถูกคลี่คลาย เป็นไปได้ว่านักเขียนจงใจที่จะเปิดประเด็นนี้ไว้เพื่อให้ผู้อ่านได้ตามหา "ความจริง" ชุดนี้ต่อไป หรืออาจเป็นไปได้ว่า "ความจริงชุดนี้ยุติด้วยการไม่เล่า"

4. ความเป็นพินถิ่นเมืองแม่สอดในความทรงจำ

ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับอัตลักษณ์นั้นมีความหมายถึง ความเฉพาะหรือคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งสามารถบ่งชี้ถึงของลักษณะของบุคคล สังคม ชุมชนและประเทศนั้น ๆ ซึ่งอาจจะพิจารณาจากภาษา เชื้อชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา เป็นต้น

4.1 ผูกกับอัตลักษณ์พินถิ่น

นวนิยายเรื่อง "ฆาตปี่" ได้สะท้อนอัตลักษณ์พินถิ่นของเมืองแม่สอดในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้อย่างน่าสนใจ นักเขียนได้ผสมผสานจินตนาการกับเรื่องเล่าในความทรงจำของชาวแม่สอดไว้อย่างลงตัว กลวิธีหนึ่งที่ผสมผสานอัตลักษณ์พินถิ่นเข้ากับเนื้อเรื่อง คือ การเล่าผ่านตัวละครเหนือธรรมชาติ ซึ่งในเรื่องนี้มีตัวละครเหนือธรรมชาติ ที่มีลักษณะ

คล้าย "ผี" กล่าวคือ วัฒนธรรมการเลี้ยงผีเพื่อใช้ประโยชน์ต่าง ๆ นั้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะร่วมของท้องถิ่นล้านนา การเลี้ยงผีมีหลายรูปแบบ เช่น การเลี้ยงผีบรรพบุรุษหรือเรียกว่า "การเลี้ยงผีปู่ย่า" บางแห่งเรียกว่า "การเลี้ยงผีผดผีเม็ง" ในขณะที่การเลี้ยงผีเพื่อใช้ประโยชน์ในแง่อื่นก็มีอย่างหลากหลาย ได้แก่ การเลี้ยงเพื่อใช้การค้าขาย การเลี้ยงผีเพื่อใช้ให้เกิดความขลัง และการเลี้ยงผีเพื่อใช้ด้านเสน่ห์ เป็นต้น

นักเขียนได้จำแนกประเภทของผีในเรื่องออกเป็น 2 ระดับ คือ ผีร้าย และผีที่มีอำนาจเหนือผีร้าย คำว่า "ผีร้าย" นี้เป็นผีที่มีอำนาจในเชิงการดลบันดาลให้ความปรารถนาเป็นจริงด้วยการบนบานศาลกล่าว ดังที่ชายหนุ่มเกล้าผมจุกผู้สวมแต่กางเกงในลายอุลตราแมนได้บอกเล่าระหว่างความสัมพันธ์พ้อของราศีกับผีร้ายไว้ว่า

...พ้อของราศีน่าจะไปตกลง สัญญาสัญญาหรือบนบานขอให้ผี
ตนใดตนหนึ่งช่วยค้ำจ้ว ดูแลงจ้วให้ข้ามแม่น้ำเมยมาฝั่งไทยได้
ปลอดภัย...

(หน้า 19)

ในขณะที่เดียวกันเมื่อการบนบานสำเร็จผล เป็นไปตามที่ได้สัญญากับผีร้ายไว้ จึงต้องมีการแก้บนหรือ ทำตามสัญญาตามที่ได้ตกลงกับผีในเบื้องต้น ดังความว่า

...สัญญาที่ว่าคือจุงจ้วหนุ่มตัวสีน้ำตาลอิฐเข้าไปในคืนเดือนมีด
ดีดดี้อ แล้วเอามีดปาดคอ จ้วร้องมอออ...ไม่ทันขาดเสียง อีผีก็
จะปรากฏตัวนั่งรอแลปลิ้นเลียแผล็บ ๆ... (หน้า 19)

สำหรับตัวละครอย่าง ชายหนุ่มเกล้าผมจุกผู้สวมแต่กางเกงในลายอุลตราแมน นั้นเป็นผีอีกระดับหนึ่ง เป็นผีที่มีอำนาจเหนือผีร้าย เพราะเมื่อพ้อของราศีได้ผีชายหนุ่มนี้มาก็ทำให้ห่างหายจากผีร้าย ดังความว่า

...แต่หลัง ๆ พอพ่อราศียอมรับเข้า ก็ถอยห่างจากการคบค้าผิร้าย
มันให้คุณก็จริง แต่ก็ให้โทษด้วย...

(หน้า 19)

ลักษณะของผีชายหนุ่มเกล้าผมจุก ๆ นี้ ราศีได้ให้รายละเอียดไว้ว่า

...มันเป็นรูปปั้นตุ๊กตาเด็กเกล้าผมจุก ไม่สวมเสื้อผ้า โชว์ไข่เล็ก
กะจิริต ยืนมือกกระพุ่มคล้ายถือดอกบัวตูม ที่แปลกกว่านั้น ฉัน
คลำพบกไลบางอย่างข้างกล่อง พอกดปุ่มด้านซ้าย วิญญาณ
เด็กล่องลอยออกมา...

(หน้า 35)

ผีชายหนุ่มเกล้าผมจุก ๆ จึงเป็นลักษณะผีที่เลี้ยงเพื่อประโยชน์ทางของคลัง
มีลักษณะคล้าย "กุมารทอง" หรือ "ลูกกรอก" ของภาคกลาง สำหรับการเลี้ยงผีประเภทนี้ไว้
ก็เพื่อใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ดังที่ปรากฏในวรรณคดีไทยอย่างเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน
ที่ครอบครัวของขุนแผนได้เลี้ยงผีพรายไว้ใช้งาน รวมไปถึงกุมารทองของขุนแผนก็เลี้ยงไว้
เพื่อประโยชน์ด้านความคลัง ซึ่งผีชายหนุ่มเกล้าผมจุก ๆ นี้จัดอยู่ในผีประเภทนี้

ความสำคัญของ "ผี" ในเรื่อง "ราศี" ได้รับมรดกที่สำคัญจากพ่อของเธอ ซึ่ง
เป็นกล่องที่มีความลึกลับของที่มา แต่ราศีเก็บกล่องใบนี้ไว้ในฐานะของต่างหน้าพ่อ กล่องนี้
จึงมีนัยยะต่อราศีในสองมิติ คือ มิติแรกเป็นมรดกที่สำคัญของพ่อที่มอบให้ เป็นสิ่งที่สะท้อน
ให้เห็นการเป็นเจ้าของที่ การเป็นเจ้าของบ้านที่แท้จริง อีกมิติหนึ่ง คือ กล่องใบนี้ยังกลายเป็น
ของต่างหน้าพ่อ และเป็นสิ่งของเพียงสิ่งเดียวที่ยึดโยงความเป็นพ่อลูก รวมไปถึงอดีตต่าง ๆ
ของพ่อต่อราศีนั่นเอง

อาจกล่าวได้ว่า "การเลี้ยงผี" จึงเป็นเรื่องปกติทั่วไปของชาวล้านนา ผีจึง
สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของชาวล้านนา ผีสะท้อนให้เห็นว่า ธรรมชาติที่ไม่สามารถอธิบาย
ได้ด้วย ชุดความรู้ในยุคหนึ่งได้กับวิถีการใช้ชีวิตในเรื่องพ่อของราศีเป็นพ่อค้ำจ้วต่าง
หรือพ่อค้ำจ้ว การสัญจรในพื้นที่ของแม่สอดที่มีลักษณะภูมิลักษณะเป็นภูเขาและแม่น้ำ การ

นำวัวไปขาย ยังต่างถิ่นจึงเป็นเรื่องยาก เพราะคมนาคมการขนส่งยากลำบาก จึงต้องพึ่งพาสิ่งที่เหนือธรรมชาติเพื่อให้เกิดความราบรื่น เพราะสิ่งที่เหนือธรรมชาติย่อมควบคุมกำกับธรรมชาติได้ คนล้านนาในที่นี้คือ ชาวแม่สอดจึงเคารพนับถือผีเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่น่าสนใจคือ นักเขียนได้ใช้ผีชายหนุ่มเกล้าผมจุก ๆ เป็นตัวละครดำเนินเรื่อง และยังเป็นตัวละครที่ท้ายสุดแล้ว ก็คลี่คลายปมขัดแย้งหลายจุดด้วย

4.2 แม่น้ำ น้ำบ่อกับวิถีชีวิตเมืองแม่สอด

ภาษาล้านนามักจะใช้คำประสมที่สลับตำแหน่งกับภาษาไทยมาตรฐาน เช่น ภาษาล้านนาเรียก "แม่น้ำ" ว่า น้ำแม่ เรียก "บ่อน้ำ" ว่า น้ำบ่อ เรียก "ส้มตำ" ว่า ตำส้ม เรียก เป็นต้น "แม่น้ำ" เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวล้านนาเป็นอย่างยิ่ง เพราะลักษณะทางภาคเหนือของประเทศไทยมีภูมิลักษณะที่เป็นภูเขาสลับกับแม่น้ำ การตั้งถิ่นฐานจึงต้องอยู่บริเวณที่ราบหุบเขา บางพื้นที่อาจจะอยู่บนภูเขา ลักษณะแม่น้ำเป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ มีแม่น้ำสายยาวที่สำคัญ เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน ในเมืองแม่สอดซึ่งติดอยู่ชายแดนประเทศเมียนมาร์ มีแม่น้ำเมยเป็นแม่น้ำสายสำคัญ ในเรื่องนี้ใช้ฉากและบรรยากาศของแม่น้ำเมยที่อยู่ในฐานะแม่น้ำที่ให้ชีวิตของคนแม่สอด ที่ใช้อุปโลกและบริโลก แต่ในขณะที่เดียวกันแม่น้ำเมยก็กลายเป็นมัจจุราชที่คลาดเอาชีวิตและทรัพย์สินของชาวแม่สอดไปด้วยเช่นกัน ดังที่นักเขียนได้บรรยายถึงแม่น้ำเมยไว้ว่า

...ช่วงหน้าน้ำหลาก ร้านค้าในภาคศรีมอยเก็บของไม่ทัน ตะกร้า
กะละมัง ชันน้ำ หม้อ ฝาชี ลูกบอลของเล่น มะพร้าว ลอยมาให้
คนริมฝั่งแย่งคว้าความหวัง...

(หน้า 48)

นักเขียนให้ภาพของแม่น้ำเมยที่ล้นท่วมเข้ามายังในเมืองแม่สอด แม้ว่าน้ำไม่ได้ท่วมมากนักแต่ก็พอที่จะทำให้เห็นว่าข้าวของเครื่องใช้ในตลาดสามารถลอยมากับน้ำได้ หากแม่น้ำเมยท่วมหนักก็ไม่พื้นที่จะสร้างความเสียหายให้ชุมชนแม่สอดได้

ในเรื่องนี้ยังเห็นสภาพของชุมชนริมน้ำเมย ที่ขาดความเอาใจใส่แม่น้ำซึ่งให้ทั้งคุณและโทษ ความมั่งง่ายของชุมชนเมืองแม่สอดกลายเป็นปัญหาสำคัญที่สะท้อนออกมาจากงานเขียน ดังความว่า

...อำเภอแม่สอดมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ ธรรมชาติของน้ำไหล
จากที่สูงลงต่ำ มันก็ท่วมนองซ้าซากทุกปี จากลำห้วยแม่สอด
สายหลักเลยแยกเป็นร่องน้ำที่รองรับทั้งน้ำฝน น้ำทิ้งจาก
บ้านเรือนของคนมั่งง่าย ไม่ใช่ น้ำทิ้งอย่างเดียว บ้านไหนเลี้ยงหมู
ล้างคอกหมูชี้หูลงน้ำ...

(หน้า 48)

แม่น้ำที่เคยให้ชีวิตและหล่อเลี้ยงชุมชนก็กลายเป็นแม่น้ำที่โหดร้ายเพราะความมั่งง่ายของคนที่ไม่ใส่ใจธรรมชาติ เพราะมองว่าไม่ใช่เรื่องของตน จึงทำให้กลายเป็นปัญหาเรื่องน้ำท่วมเมืองแม่สอด แม้ว่าทางการจะแก้ปัญหาด้วยการจัดทำโครงการขุดลอกและสร้างทางระบายน้ำลำห้วยแม่สอดตลอดสายแล้ว แต่หากไม่สามารถสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนี้ได้ ท้ายสุดแล้วแม่น้ำเมยก็จะกลายเป็นมัจจุราชที่ทำลายชีวิตมนุษย์มากกว่าแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์

จากสภาพภูมิประเทศของเมืองแม่สอดที่นักเขียนได้บรรยายไว้ในหลายฉากหลายตอนพอจะทำให้เห็นว่า การอุปโภคและบริโภคน้ำนั้นไม่สามารถพึ่งพาแม่น้ำได้อย่างเดียว มนุษย์จึงคิดค้นเทคโนโลยีที่จะสามารถกักเก็บน้ำ และใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี นั่นคือ การขุดบ่อน้ำ ภาษาล้านนาเรียกบ่อน้ำว่า น้ำบ่อ ซึ่งมีวัฒนธรรมการใช้น้ำน่าสนใจ นักเขียนได้ฉายภาพของการใช้น้ำจากบ่อน้ำไว้ว่า

...บ้านทุ่งแถวนี้มีบ่อน้ำสามบ่อ บ่อที่คนนิยมคือบ้านอี่เกียงภา...
ที่นี้บ่อน้ำใสแจ๋ว น้ำบ่อมีกลิ่นสาบกลิ่นตม เป็นบ่อรูปสี่เหลี่ยมที่

ก่อด้วยดินก็หรืออิฐ เอามากินคิมได้...ส่วนน้ำอาบน้ำใช้ก็จะไป
ตักที่บ้านอีจันเป็ง...

(หน้า 43)

บ่อน้ำในตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นว่า ในวัฒนธรรมของชาวแม่สอดมีวิธีการ
แยกการใช้น้ำอย่างชัดเจน กล่าวคือ น้ำที่ใช้บริโภคจะต้องไม่มีกลิ่นและควรไปตักที่จุดใด
ในขณะที่น้ำที่ใช้บริโภคก็แยกไว้อีกจุดหนึ่ง การจำแนกแยกแหล่งน้ำเช่นนี้ทำให้เห็นว่า
ชาวแม่สอดมีวิธีการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปีอีกด้วย

ไม่เพียงเท่านั้น นักเขียนยังให้ภาพของวิธีการตักน้ำของชาวแม่สอดด้วยว่า

...บ้านไหนลูกสาวตื่นเช้าก็ไปตักก่อน บ้านไหนลูกสาวตื่นขวย
หรือสายแล้วก็ไปต้อรอคิว...

(หน้า 43)

จากตัวอย่างข้างต้น ทำให้เห็นว่า หน้าที่ของการตักน้ำเป็นงานของผู้หญิง
ผู้หญิงถูกฝึกให้ตื่นเช้าเพื่อไปตักน้ำ และจากความข้างต้นผู้หญิงที่ตื่นสายก็จะต้องไปตักน้ำ
ในลำดับท้าย ซึ่งอาจจะน้ำที่ไม่ใสสะอาดหรืออาจจะได้น้ำมาน้อย ซึ่งกลายเป็นการลงโทษ
ทางสังคมอย่างหนึ่ง และก็กลายเป็นวิถีประชาของสังคมแม่สอด

อาจกล่าวได้ว่า นักเขียนได้เล่าประวัติศาสตร์เมืองแม่สอดจากความทรงจำ
ของนักเขียนโดยบอกเล่าผ่านตัวละคร ฉากและบทสนทนาในเรื่องได้อย่างน่าสนใจ นักเขียน
ยังใช้อัตลักษณ์พื้นถิ่นทั้งความเชื่อ สภาพภูมิลักษณะ และเรื่องเล่าพื้นถิ่นมาผสมผสานแล้ว
นำเสนอให้เห็นภาพประวัติศาสตร์ ความทรงจำของเมืองแม่สอดได้อย่าง
ลงตัว

4.3 "ซิด" กับความเป็นพื้นถิ่นเมืองแม่สอด

"ซิด" ในความเข้าใจของคนล้านนา หมายถึง สิ่งที่อยู่หาญ เสนียด จัญไร เป็นสิ่งอับมงคลต่อผู้ประพฤติ ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาแล้วนั้น ซิดเป็นข้อห้ามหรือสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในสังคมล้านนา ซิดไม่เพียงแต่เป็นข้อห้ามปฏิบัติของชาวล้านนาเท่านั้น แต่ยังมีลักษณะจารีตที่หากประพฤติปฏิบัติแล้วจะกลายเป็นโทษและเป็นไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมล้านนาด้วย ซิดจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นสังคมล้านนาได้เป็นอย่างดี

นักเขียนในซิดหรืออุบายทว้เพื่อนำสร้างปมขัดแย้งของเรื่อง กล่าวคือ ในเรื่อง "ฆาตป์" เหตุของการฆาตกรรมนั้นเกิดจากพฤติกรรมของตัวละครที่มีลักษณะซิด ทั้งการสร้างบ้านคร่อมลำห้วย และการปิดบ่อน้ำ ทั้งสองพฤติกรรมนี้เป็นซิดที่กลายเป็นปัญหาสำคัญของเรื่อง ไม่เพียงเท่านั้นลักษณะพฤติกรรมของตัวละครนั้นทำให้ตัวละครอย่างพ่อของราศี ราศี และศรีนนท์ กลายเป็น "คนตกซิด" อันหมายถึง เป็นคนที่ได้รับผลร้ายจากซิดตามมา

ซิดในเรื่องเริ่มจากการที่ราศีปลูกบ้านที่มีลักษณะเป็นสามเส้า ซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามของการปลูกบ้านปลูกเรือนของล้านนา เพราะเชื่อกันว่าเป็นอับมงคล แต่ในทางวิทยาศาสตร์แล้วนั้นเป็นการปิดกั้นทางลมทำให้อากาศไม่ถ่ายเท แต่อย่างไรก็ตามนั้นราศีก็ไม่เชื่อคำทัดทานของคนเก่าแก่ในชุมชน ดังที่นักเขียนได้บรรยายว่า

...สุดท้ายความเชื่อและคำทัดทานของคนเฒ่าแก่บอกว่าซิด
ด้อย่างไรคนละอ่อนรุ่นใหม่ไม่ฟัง ราศีจึงสร้างบ้านสองชั้น
รูปแบบแคบ ๆ คล้ายกล่องรองเท้า แต่ฉันว่ามันเหมือนโลงศพ...

(หน้า 29)

ความเชื่อโบราณนี้กลับไม่ได้รับการตอบสนองจากราศีซึ่งเป็นตัวแทนของคนสมัยใหม่ เนื่องมาจากราศีเป็นตัวละครที่ได้รับการศึกษามาจากส่วนกลาง และได้รับอิทธิพลความคิดแบบโลกสมัยที่มีวิทยาศาสตร์เป็นฐานคิด อย่างไรก็ตามนั้น ในตอนนี้เป็น

ฉากซึ่งนักเขียนได้แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างโลกเก่าที่ใช้ฐานคิดแบบเหนือธรรมชาติกับโลกสมัยใหม่ที่ใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐาน เมื่อความคิดทั้งสองโลกมาปะทะกันก็ย่อมทำให้เกิดการสั่นคลอนความเชื่อของคนในชุมชน ผลท้ายสุดของเหตุการณ์นี้ฝ่ายโลกเก่าก็มีชัยชนะเพราะคนที่ประพาศติผิดกรอบทางสังคมอย่างครอบครัวราศี และพ่อของราศีก็มีอันเป็นไปดังคติโลกเก่า ดังเห็นจากความเดือดร้อนของราศีและครอบครัว พ่อของราศี เป็นบุคคลแรกที่ "ตกขีด" เพราะ *แม้พ่อจะเป็นคนพินถิ่น แต่ไม่เคยเชื่อเรื่องมงายที่ตัวเองไม่ได้ประโยชน์* (หน้า 44) และ *พ่อก็ก่สายหัว ฮึดฮัด ตื้อรันทำตรงกันข้าม โดยไม่มีกว่ามันจะทำให้ตัวเองต้องเสียชีวิต* (หน้า 44) จากพฤติกรรมของพ่อในช่วงต้นนี้ ทำให้เห็นว่า พ่อเป็นคนที่จะทำตามจารีตปฏิบัติเมื่อสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเอง ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าพ่อเป็นคนที่เชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติเช่นกัน ดังที่เห็นได้จากการบนบานศาลกล่าวกับผีร้ายเพื่อค้าขายวัวในต่างแดนได้ แต่พ่อกลับปิดบ่อน้ำ ดังที่นักเขียนได้บรรยายไว้ว่า

*...เพราะบ่อน้ำถูกปิด ไม่เจาะฝาให้มีรูร่อง ต่อท่อเป็นปล่องให้บ่อ
ให้ได้หายใจ ปลดปล่อยพลังธรรมชาติ แม่หลวงน้อยว่าพ่อกแม่ฉันทัน
จึงตายด้วยเหตุนี้...*

(หน้า 44)

พ่อของราศีจึงตกขีดต้องเสียชีวิตเพราะการปิดบ่อน้ำ แม้ว่าจะเป็นความเชื่อที่เชื่อกันว่า บ่อน้ำให้ชีวิตแก่มนุษย์ และในทางเดียวกัน บ่อน้ำก็มีชีวิตเช่นเดียวกัน ในความเชื่อล้านนามีหลายสิ่งอย่างหลายที่คนล้านนาเชื่อว่ามีจิตวิญญาณ มีชีวิต และต้องได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับมนุษย์ ดังเห็นจากประเพณีหิงไฟพระเจ้า ครั้นเมื่อถึงฤดูหนาวชาวล้านนาจะมีประเพณีก่อไฟถวายพระพุทธรูป ห่มผ้าถวายพระพุทธรูป หรือแม้แต่ในครัวไฟหรือห้องครัวชาวล้านนาก็เชื่อว่าเตาไฟหรือที่หุงหาอาหารมีจิตวิญญาณสถิตจึงต้องเคารพบูชา ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและสิ่งของกับมนุษย์ และยังสะท้อนให้เห็นถึงสำนึกของความกตัญญูทเวทิตในสังคมล้านนาด้วย ในทางตรงกันข้ามพ่อของราศีกลับปิดบ่อน้ำซึ่งให้ชีวิตและประโยชน์ต่อชุมชนแม่สอด จึงทำ

ให้ต้องเสียชีวิตลงเพราะได้ทำลายจิตวิญญาณนั้น ดังราศีได้พรรณนาถึงสภาพการเสียชีวิตของพ่อไว้อย่างน่าสนใจว่า

...เพราะน้ำในบ่อไม่ได้ใช้ ร่างกายจึงไม่มีน้ำมีนวล พ่อตายเพราะ
บ่อน้ำที่พ่อชุดกับมือ และปิดล็อกมันด้วยมือตนเอง ไม่ใช่ใครอื่น
ทำอย่างที่ผมเคยปักใจใส่ร้าย...

(หน้า 45)

สภาพของพ่อเมื่อเสียชีวิตไปแล้ว ที่ทำให้แม่หลงน้อยสันนิษฐานว่า พ่อต้อง
เสียชีวิตเพราะตกขี้ตังที่นักเขียนได้บรรยายว่า

...ตอนพ่อหมดลมหายใจ ผมจำได้ว่าตามเนื้อตัวของพ่อมีรอยจ้ำ
จ้ำแดงเป็นรูปร่างกลม รูปร่างกลมที่พ่อใช้นิ้วจิ้ม ๆ เหมือนมีน้ำมี
เลือดคั่งอยู่ในนั้น ไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอก็บอกสาเหตุ
ของโรคไม่ได้ แล้วพ่อก็ร่างกายซูบเซียวเหี่ยวแห้ง... (หน้า 44)

และ

...ฉันเพิ่งมารู้ว่าลักษณะกลม เป็นวง ๆ นั้นคล้ายรูปบ่อเป็นขี
ดอย่างหนึ่งที่ทำให้เจ้าของบ้านต้องป่วยไข้ถึงตาย ถ้าไม่ได้รับ
การแก้ไข ขอขมา หรือนิมนต์พระมาสวดถอน...

(หน้า 45)

สภาพศพของพ่อนั้นน่าสยดสยองเพราะ พ่อกลายเป็นคนตกขี้ตัง ผลร้ายต่าง ๆ
ที่ได้กระทำกับบ่อน้ำ คือ การปิดตายบ่อน้ำนั้น ส่งผลมาถึงร่างกายของพ่อ ซึ่งทำให้เห็นว่
ในมโนทัศน์ของชาวล้านนาบ่อน้ำมีชีวิตเหมือนกับมนุษย์ หากมนุษย์กระทำไม่ดีด้วย
การใดกับบ่อน้ำก็ย่อมส่งผลเช่นเดียวกันกับการกระทำนั้น วิธีคิดเช่นนี้คงได้รับอิทธิพลจาก
พระพุทธศาสนาในเรื่องของกรรม คือ การกระทำที่มีเจตนา ผลกรรมนั้นก็ย่อมเป็นอย่าง
สำนวนไทยว่า กงเกวียนกำเกวียน คือ กระทำอย่างไรก็ย่อมได้รับผลกรรมนั้น ดังนั้น

บนเรือนร่างของพ่อจึงเต็มไปด้วยรอยข้ำเป็นรูปบ่อน้ำ ชิดจึงเป็นตัวแทนของโลกเก่าที่ลึกลับที่ปะทะสังสรรค์กับความคิดของโลกวิทยาศาสตร์ เพราะบางอย่างในโลกแห่งวิทยาศาสตร์ที่ยังหาคำตอบไม่ได้ คนล้านนาที่ใช้คติแบบโลกเก่ามาเป็นเหตุผลเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ซึ่งเรื่องชาตบนี้แสดงให้เห็นว่า หนทางของการหาความจริงนั้นมีหลายหนทาง และในขณะที่เดียวกันความจริงนั้นก็ไม่ได้มีชุดเดียวอย่างที่เข้าใจกัน ราชีเป็นตัวละครหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าการค้นหาความจริงการตายของพ่อนั้นอาจจะไม่สามารถพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้เพียงอย่างเดียว แต่กลับสามารถพิสูจน์ด้วยคตินิยมทางจารีตได้ด้วย

5. บทส่งท้าย

นวนิยายเรื่อง "ชาตบ" นี้เป็นการหลอมรวมคติความเชื่อจากโลกทั้งสองฝั่ง คือโลกเก่าที่เชื่อเรื่อง เหนือธรรมชาติกับโลกวิทยาศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน ภายในเรื่องยังสะท้อนถึงการปะทะสังสรรค์ระหว่างโลกทั้งสองฝั่ง ผู้อ่านจึงต้องทำความเข้าใจโลกทั้งสองฝั่งไปพร้อมกันด้วย การตามหาความจริงเรื่องการฆาตกรรมนั้นเป็นเหมือนโครงเรื่องหลักที่นักเขียนต้องการนำเสนอ แต่ภายในเรื่องยังมีโครงเรื่องย่อยที่ผู้อ่านต้องปะติดปะต่อกัน เพราะลีลาการประพันธ์ของนักเขียนที่ใช้การนำเสนอภาพของเรื่องแบบภาพประติด คือ การใช้ภาพเหตุการณ์จากหลาย ๆ เหตุการณ์มาปะติดปะต่อกัน ผู้อ่านจึงต้องร้อยเรื่องเชื่อมโยงความเข้าหากัน จึงทำให้ผู้อ่านกลายเป็นผู้สืบหาความจริงภายในเรื่อง และเป็นผู้ตัดสินด้วยว่า ความจริงของเรื่องคืออะไร และใครคือผู้ฆาตกรรม แม้ว่าท้ายที่สุดของเรื่องจะเฉลยให้เห็นความจริง แต่กลับเป็นความจริงที่เลื่อนกลาง ก็เปรียบเสมือนชีวิตของมนุษย์ที่ต้องออกตามหาความจริงของชีวิต แม้ว่าจะใกล้ความจริงมากเพียงใด แต่ท้ายสุดแล้วความจริงของชีวิตมนุษย์นั้นก็เลื่อนกลางเช่นกัน

ในโครงเรื่องย่อยที่นักเขียนได้นำเสนอผ่านประวัติศาสตร์ความทรงจำของชาวแม่สอดที่กล่าวถึง เมืองแม่สอดในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 นักเขียนก็ได้ใช้ประวัติความทรงจำของชาวแม่สอดมาถ่ายทอดเป็นอารมณ์ความรู้สึกผ่านตัวละครที่เป็นผู้หญิงลูกครึ่งญี่ปุ่นปกากะญอที่ผู้อ่านจะไม่สามารถหาอ่านได้ในหนังสือประวัติศาสตร์กระแสหลักโดยทั่วไป วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเป็นเหมือนบันทึกประวัติศาสตร์ความทรงจำที่ให้

รายละเอียดของผู้คนชายขอบ รวมไปถึงการบันทึกอารมณ์ความรู้สึกของคนที่อยู่ร่วมในประวัติศาสตร์และคนที่ได้ร่วมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงคนที่ได้รับการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ความทรงจำนี้ด้วย ผู้อ่านจะได้รับรู้ถึงเอกลักษณ์และตัวตนของผ่านตัวละครประกอบที่นักเขียนถ่ายทอดไว้อย่างแยบคาย

ไม่เพียงเท่านั้น นักเขียนยังแทรกฉากและบรรยากาศภายในเรื่องที่เต็มไปด้วยกลิ่นอายของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่ความเป็นเมืองสมัยใหม่ได้คืบคลานเข้าไปแทรกตัวอยู่กับชุมชนแม่สอดในจารีตดั้งเดิม แม้ว่าแม่สอดในวันนี้จะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมโลก แต่ความเป็นแม่สอดยังพยายามคงอัตลักษณ์พื้นถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่น นักเขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนแม่สอดไว้หลายประเด็น เช่น แม่น้ำ บ่อน้ำ ผีและซิด ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ แม้ว่าโลกแห่งวิทยาศาสตร์จะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางวัตถุ แต่ความเชื่อเหล่านี้กลับยังเป็นกลไกสำคัญที่ยังรักษาจิตวิญญาณในสังคมชุมชนแม่สอดไว้ได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ความเชื่อดังกล่าวกลายเป็นสิ่งที่โลกวิทยาสตรกล่าวหาว่าเป็นเรื่องมงาย พิสูจน์ไม่ได้แต่หน้าที่ที่สำคัญของความเชื่อเหล่านี้ คือ การเป็นบรรทัดฐานของสังคมชุมชนแม่สอดที่สร้างระเบียบแก่สังคม ไม่เกิดการละเมิดพื้นที่ สิทธิ รวมไปถึงการควบคุมคนด้วยกลไกทางสังคมด้วย ซึ่งเป็นวิธีบริหารจัดการสังคมชุมชนแม่สอดอย่างละมุนละม่อมด้วยนั่นเอง

"ชาติป๋" จึงเป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงชุมชนชาวล้านนาในท่ามกลางกระแสสังคมไทยสมัยใหม่ แต่ภายในเรื่องนั้นยังคงดำรงอัตลักษณ์ล้านนาในชุมชนชาวแม่สอดไว้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งนักเขียนได้ผสมผสานกลวิธีการประพันธ์กับคติความเชื่อของชุมชนลงไปภายในเรื่องไว้อย่างแยบคาย จึงอาจกล่าวได้ว่า ชาติป๋เป็นนวนิยายล้านนาร่วมสมัยที่สะท้อนอัตลักษณ์พื้นถิ่นชุมชนแม่สอดได้อย่างน่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

ชาคริต แก้วทันคำ. (2566). *ชาติป๋ (ฉบับขยาย)*. ตาก: ตำนานัก.